

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

Պ Ե Տ Հ Ր Ա Տ

ՔՍՂԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1938

342/19

14-11

342/44
h-11 26

01 MAR 2010

05 FEB 2007

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՅԵՐ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ
(ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

1938

Պ Ե Տ Հ Ր Ա Տ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1938

34708

11 SEP 2013

КОНСТИТУЦИЯ
(Основной Закон) Союза ССР
(На армянском языке)

Госиздат— Издательство полит. литературы
Ереван, 1938

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների
Միության Սահմանադրության (Հիմնական Որենքի) հրա-
պարակիլող անքստը պարունակում է այն փոփոխություն-
ներն ու լրացումները, վորոնք ընդունված են ԽՍՀՄ Գե-
րագույն Խորհրդի Առաջին Նստաչրջանի կողմից 1938 թ.
հունվարի 15-ին:

2986

Հայերեն թարգմ. խմբագրեց Տ. Ալեքսանյան 38
Տեխնիկական խմբագիր Ս. Խաչատրյան
Մրբագրել է Մանվելյան
Կոնսուլտ. սրբագրել է Լ. Արսվյան

Պլավիտի լրագոր № 4-3279, հրատ. № 572, պատվեր № 79,
Տիրաժ 15.000

Հանձնված է արտադրության 27/IV 1938 թ.
Ստորագրված է ապագրելու 10/V 1938 թ.
Դինը 40 կ.

Պետհրատ—Քաղաքական գրականության հրատարակչության տպարան,
Յերեան, Ալավերդյան № 65

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

Գ Լ Ո Ւ Խ I

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 1. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապե-
տությունների Միությունը բանվորների և գյուղացիների
սոցիալիստական պետություն է:

ՀՈՒՎԱԾ 2. ԽՍՀՄ քաղաքական հիմքն են կազմում
աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդները, վո-
րոնք աճել ու ամրապնդվել են կալվածատերերի ու կապի-
տալիստների իշխանությունը տապալելու և պրոլետարիատի
գիկտատուրան նվաճելու հետևանքով:

ՀՈՒՎԱԾ 3. ԽՍՀՄ-ում ամբողջ իշխանությունը պատ-
կանում է քաղաքի և գյուղի աշխատավորներին՝ հանձինս
աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների:

ՀՈՒՎԱԾ 4. ԽՍՀՄ տնտեսական հիմքն են կազմում
տնտեսության սոցիալիստական սխտեմը և արտադրության
գործիքների ու միջոցների սոցիալիստական սեփականու-
թյունը, վորոնք հաստատվել են տնտեսության կապիտա-
լիստական սխտեմի լիկվիդացիայի, արտադրության գոր-
ծիքների ու միջոցների մասնավոր սեփականության վերաց-
ման և մարդու կողմից մարդու շահագործումը վոչնչացնե-
լու հետևանքով:

ՀՈՒՎԱԾ 5. ԽՍՀՄ-ում սոցիալիստական սեփակա-
նությունն ունի կամ պետական սեփականության ձև (հա-
մաժողովրդական ունեցվածք), կամ կոոպերատիվ-կոլ-
տնտեսային սեփականության ձև (առանձին կոլտնտեսու-
թյունների սեփականություն, կոոպերատիվ միավորումնե-
րի սեփականություն):

ՀՈՒՎԱԾ 6. Հողը, նրա ընդերքը, ջրերը, անտառները, գործարանները, Փաբրիկաները, հանքահորերը, հանքերը, յերկաթուղային, ջրային ու ողային տրանսպորտը, բանկերը, կապի միջոցները, պետութայն կազմակերպած գյուղատնտեսական խոշոր ձեռնարկությունները (խորհատնտեսությունները, մեքենատրակտորային կայանները և այլն), ինչպես նաև կոմունալ ձեռնարկությունները և բնակարանային հիմնական ֆոնդը քաղաքներում ու արդյունաբերական կետերում, պետական սեփականություն, այսինքն՝ համաժողովրդական ունեցվածք են:

ՀՈՒՎԱԾ 7. Կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային ձեռնարկություններն իրենց կենդանի ու մեռյալ ինվենտարով, կոլտնտեսությունների և կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից արտադրվող արտադրանքը, ինչպես նաև նրանց հանրային շինությունները, կազմում են կոլտնտեսությունների ու կոոպերատիվ կազմակերպությունների հանրային, սոցիալիստական սեփականությունը:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսական տնտեսություն, բացի կոլտնտեսային հանրային տնտեսությունից ստացած հիմնական յեկամուտից, անձնական ոգտադործման համար ունի վոչմեծ տնամերձ հողամաս և վորպես անձնական սեփականություն՝ ոժանդակ տնտեսություն տնամերձ հողամասում, բնակելի տուն, մթերատու անասուններ, թռչուններ և գյուղատնտեսական մանր ինվենտար՝ գյուղատնտեսական արտելի կանոնադրության համաձայն:

ՀՈՒՎԱԾ 8. Կոլտնտեսությունների զբաղեցրած հողն ամբողջում է նրանց՝ անվճար և անժամկետ ոգտադործելու համար, այսինքն՝ առհավետ:

ՀՈՒՎԱԾ 9. Տնտեսության սոցիալիստական սիստեմի հետ միասին, վորը հանդիսանում է տնտեսության տիրապետող ձևը ԽՍՀՄ-ում, որենքով թույլատրվում է մենատնտես գյուղացիների ու տնայնադործների մանր մասնավոր տնտեսություն, վորը հիմնված է անձնական աշխատանքի վրա և բացառում է ուրիշ աշխատանքի շահագործումը:

ՀՈՒՎԱԾ 10. Քաղաքացիների անձնական սեփականու-

թյան իրավունքը՝ նրանց աշխատավորական յեկամուտների ու ինայությունների նկատմամբ, բնակելի տան և տնատնտեսության և առորյա գործածության առարկաների նկատմամբ, անձնական սպառման ու հարմարության առարկաների նկատմամբ, ինչպես նաև քաղաքացիների անձնական սեփականության ժառանգելու իրավունքը—պահպանվում են որենքով:

ՀՈՒՎԱԾ 11. ԽՍՀՄ տնտեսական կյանքը վորոշում է նրան ուղղություն է տալիս պետական ժողովրդատնտեսական սլանը՝ հողուտ հանրային հարստության ավելացման, աշխատավորների նյութական ու կուլտուրական մակարդակի անշեղ բարձրացման, ԽՍՀՄ անկախության ամբացման և նրա պաշտպանունակության ուժեղացման:

ՀՈՒՎԱԾ 12. ԽՍՀՄ-ում աշխատանքը աշխատանքի ընդունակ յուրաքանչյուր քաղաքացու պարտականությունը և պատվի գործն է՝ համաձայն «ով չի աշխատում, նա չի ուտում» սկզբունքի:

ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է սոցիալիզմի սկզբունքը՝ «յուրաքանչյուրից ըստ նրա ընդունակության, յուրաքանչյուրին՝ ըստ նրա աշխատանքի»:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Ի

ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔԸ

ՀՈՒՎԱԾ 13. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը միութենական պետություն է՝ կազմված հետևյալ իրավահավասար Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների կամավոր միավորման հիմունքով՝

Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետության.

Ուկրաինական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության.

Բելոռուսական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Աղբյուրական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Հայկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Թուրքմենական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Ուզբեկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Տաջիկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Ղազախստանական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

Կիրգիզական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետություն.

ՀՈՒՎԱԾ 14. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության իրավասությունը, հանձինս իշխանության նրա բարձրագույն մարմինների և պետական կառավարման մարմինների, յենթակա յեն՝

ա) Միությունը միջազգային հարաբերություններում ներկայացնելը, այլ պետությունների հետ պայմանագրեր կնքելն ու նրանց ուստիֆիկացիան.

բ) պատերազմի ու խաղաղության հարցերը.
գ) ԽՍՀՄ կազմի մեջ նոր հանրապետություններ ընդունելը.

դ) ԽՍՀՄ Սահմանադրության կատարման վերահսկողությունը և ԽՍՀՄ Սահմանադրությանը՝ միութենական հանրապետությունների Սահմանադրությունների համապատասխանությունն ապահովելը.

ե) միութենական հանրապետությունների միջև սահմանների փոփոխությունների հաստատումը.

զ) միութենական հանրապետությունների կազմում նոր

յերկրամասեր և մարզեր, նույնպես և նոր ավտոնոմ հանրապետություններ կազմելու հաստատումը.

ը) ԽՍՀՄ պաշտպանության կազմակերպումը և ԽՍՀՄ բոլոր զինված ուժերի ղեկավարումը.

թ) արտաքին առևտուրը՝ պետական մենաշնորհի հիմունքով.

ժ) պետական անվտանգության պահպանությունը.

ի) ԽՍՀՄ Ժողովրդատնտեսական սկզբունքների սահմանումը.

լ) ԽՍՀՄ միասնական պետական բյուջեյի հաստատումը, ինչպես նաև միութենական, հանրապետական ու տեղական բյուջեներ կազմելու համար ստացվող հարկերի և յեկամուսների հաստատումը.

խ) ընդհանուր-միութենական նշանակություն ունեցող բանկերի, արդյունաբերական ու գյուղատնտեսական հիմնարկների ու ձեռնարկությունների, ինչպես նաև առևտրական ձեռնարկությունների կառավարումը.

ծ) տրանսպորտի ու կապի կառավարումը.

կ) դրամական ու վարկային սիստեմի ղեկավարումը.

հ) պետական ապահովագրության կազմակերպումը.

ձ) փոխառություններ կնքելն ու տալը.

ղ) հողագտագործման, ինչպես նաև ընդերքի, անտառների ու ջրերի ոգտագործման հիմնական սկզբունքների սահմանումը.

ճ) լուսավորության ու առողջապահության բնագավառներում հիմնական սկզբունքների սահմանումը.

մ) Ժողովրդատնտեսական հաշվառման միասնական սիստեմի կազմակերպումը.

յ) աշխատանքի որենսդրության հիմունքների սահմանումը.

ն) դատարանակազմության և դատավարության որենսդրությունը. քրեական ու քաղաքացիական որենսդրությունները.

չ) միութենական քաղաքացիության վերաբերյալ որենսդրությունները. օտարերկրացիների իրավունքների վերաբերյալ որենսդրությունները.

ո) ամենխտիայի մասին ընդհանուր-միութենական ակտերի հրատարակումը:

ՀՈԴՎԱԾ 15. Միութենական հանրապետությունների սուվերենիտետը սահմանափակված է միայն ԽՍՀՄ Սահմանադրության 14-րդ հոդվածում մատնանշված շրջանակներով: Այդ շրջանակներից դուրս յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետություն պետական իշխանությունն իրականացնում է ինքնուրույն կերպով: ԽՍՀՄ պահպանում է միութենական հանրապետությունների սուվերեն իրավունքները:

ՀՈԴՎԱԾ 16. Յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետություն ունի իր Սահմանադրությունը, վորը հաշվի չե առնում հանրապետության առանձնահատկությունները և կառուցված է ԽՍՀ Միության Սահմանադրությանը իրովին համապատասխան:

ՀՈԴՎԱԾ 17. Յուրաքանչյուր Միութենական հանրապետության իրավունք է վերապահվում ազատ կերպով դուրս գալու ԽՍՀՄ-ից:

ՀՈԴՎԱԾ 18. Միութենական հանրապետությունների տերիտորիան չի կարող փոփոխվել առանց նրանց համաձայնության:

ՀՈԴՎԱԾ 19. ԽՍՀՄ որենքները միատեսակ ուժ ունեն բոլոր միութենական հանրապետությունների տերիտորիայում:

ՀՈԴՎԱԾ 20. Միութենական հանրապետության որենքի և ընդհանուր-միութենական որենքի միջև տարաձայնություն լինելու դեպքում գործում է ընդհանուր-միութենական որենքը:

ՀՈԴՎԱԾ 21. ԽՍՀՄ քաղաքացիների համար սահմանվում է միասնական միութենական քաղաքացիություն:

Միութենական հանրապետության յուրաքանչյուր քաղաքացի հանդիսանում է ԽՍՀՄ քաղաքացի:

ՀՈԴՎԱԾ 22. Ռուսաստանի Խորհրդային Ֆեդերատիվ Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է՝ Ալթայի, Հեռավոր-Արևելյան, Կրասնոդարի, Կրասնոյարսկի, Որջանիկիձեյի յերկրամասերից. Արխանգելսկի, Վոլոգդա-

յի, Վորոնեժի, Գորկու, Իվանովոյի, Իրկուտսկի, Կալինինի, Կիրովի, Կուլբեչևի, Կուրսկի, Լենինգրադի, Մոսկվայի, Նովոսիբիրսկի, Ոմսկի, Որենբուրգի, Որյոլի, Ռոստովի, Ռյազանի, Սարատովի, Սվերդլովսկի, Սմոլենսկի, Մտալինգրադի, Տամբովի, Տուլայի, Չելյաբինսկի, Չիտայի, Յարոսլավի մարզերից. Թաթարական, Բաշկիրական, Դաղստանի, Բուրյատ-Մոնղոլական, Կաբարդինո-Բալկարական, Կարլիական, Կարելական, Կոմի, Դրիմի, Մարիական, Մորզվական, Մերձվոլգյան Գերմանացիների, Հյուսիսային-Ոսեթական, Ուզմուրտական, Չեչենո-Ինգուշական, Չուվաշական, Յակուտական ավտոնոմ խորհրդային սոցիալիստական հանրապետություններից. Ադիգեյական, Հրեական, Կարաչայական, Ոյրոթական, Խակասական, Չերկեսական ավտոնոմ մարզերից:

ՀՈԴՎԱԾ 23. Ուկրաինական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է՝ Վիննիցայի, Դնեպրոպետրովսկի, Դոնեցի, Ժիտոմիրի, Կամենեց-Պոդոլսկի, Կիևի, Նիկոլայևի, Ուեսսայի, Պոլտավայի, Խարկովի, Չերնիգովի մարզերից և Մոլդավական Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունից:

ՀՈԴՎԱԾ 24. Ադրբեջանական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում են՝ Նախիջևանի Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը և Լեռնային Ղարաբաղի ավտոնոմ մարզը:

ՀՈԴՎԱԾ 25. Վրացական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում են՝ Աբխազական ԱԽՍՀ, Սչարական ԱԽՍՀ, Հարավ-Ոսեթական ավտոնոմ մարզը:

ՀՈԴՎԱԾ 26. Ուզբեկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է՝ Բուխարայի, Մամարկանդի, Տաշքենդի, Ֆերգանայի, Խորեզմի մարզերից և Կարա-Կալպակական Ավտոնոմ Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունից:

ՀՈԴՎԱԾ 27. Տաջիկական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետության մեջ մտնում է Լեռնային Բաղախանի ավտոնոմ մարզը:

ՀՈԴՎԱԾ 28. Ղազախական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է՝ Ակտյուբինսկի, Ալմա-Աթայի, Արևելյան Ղազախստանի, Գուրյեվի, Արևմտյան Ղազախստանի, Ղարազանդայի, Կզըլ-Որդայի, Կուստանայի, Պավլոդարի, Հյուսիսային Ղազախստանի, Հարավային Ղազախստանի մարզերից:

ՀՈԴՎԱԾ 29. Բելոռուսական Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունը բաղկացած է՝ Վիտեբսկի, Գոմելի, Մինսկի, Մոզելյովի, Պոլեսյեյի մարզերից:

Գ Լ Ո Ւ Խ 111

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 30. ԽՍՀՄ պետական իշխանությունների բարձրագույն մարմինը ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 31. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդն իրականացնում է Սահմանադրության 14-րդ հոդվածով Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությանը վերապահված բոլոր իրավունքները, ինչ չափով վոր նրանք, համաձայն Սահմանադրության, չեն մտնում ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդին հաշվետու՝ ԽՍՀՄ մարմինները—ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության, ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհրդի և ԽՍՀ Միության Ժողովրդական Կոմիտեաների իրավասության մեջ:

ՀՈԴՎԱԾ 32. ԽՍՀՄ որենսդրական իշխանությունն իրականացնում է բացառապես ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը:

ՀՈԴՎԱԾ 33. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը բաղկացած է յերկու պալատից—Միության Խորհրդից և Ազգությունների Խորհրդից:

ՀՈԴՎԱԾ 34. Միության Խորհուրդն ընտրում է ԽՍՀՄ քաղաքացիներն ըստ ընտրական ոկրուզների՝ 300 հազար բնակչից մի պատգամավորի նորմայով:

ՀՈԴՎԱԾ 35. Ազգությունների Խորհուրդն ընտրում է ԽՍՀՄ քաղաքացիներն ըստ միությունական և ավտոնոմ հանրապետությունների, ավտոնոմ մարզերի ու ազգային ոկրուզների, հետևյալ նորմայով. 25-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր միությունական հանրապետությունից, 11-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ավտոնոմ հանրապետությունից, 5-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ավտոնոմ մարզից և 1-ական պատգամավոր յուրաքանչյուր ազգային ոկրուզից:

ՀՈԴՎԱԾ 36. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդն ընտրվում է չորս տարի ժամանակով:

ՀՈԴՎԱԾ 37. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատն էլ՝ Միության Խորհուրդը և Ազգությունների Խորհուրդը, իրավահավասար են:

ՀՈԴՎԱԾ 38. Միության Խորհրդին և Ազգությունների Խորհրդին հավասար չափով պատկանում է որենսդրական նախաձեռնություն:

ՀՈԴՎԱԾ 39. Որենքը հաստատված է համարվում, յեթե նա ընդունված է ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի յերկու պալատների կողմից՝ յուրաքանչյուրի պարզ մեծամասնությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 40. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի ընդունած որենքները հրապարակվում են միությունական հանրապետությունների լեզուներով, ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության նախագահի և քարտուղարի ստորագրությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 41. Միության Խորհրդի և Ազգությունների Խորհրդի նստաչրջաններն սկսվում և ավարտվում են միաժամանակ:

ՀՈԴՎԱԾ 42. Միության Խորհուրդն ընտրում է Միության Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալ:

ՀՈԴՎԱԾ 43. Ազգությունների Խորհուրդն ընտրում է Ազգությունների Խորհրդի նախագահ և նրան յերկու տեղակալ:

ՀՈԴՎԱԾ 44. Միության Խորհրդի և Ազգությունների Խորհրդի նախագահները ղեկավարում են համապատասխան

պալատներն նիստերը և սնորհնում են նրանց ներքին կար-
գը:

ՀՈԴՎԱԾ 45. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի յերկու պա-
լատների համատեղ նիստերը հերթով վարում են Միության
Խորհրդի և Ազգությունների Խորհրդի նախագահները:

ՀՈԴՎԱԾ 46. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջան-
ները հրավիրում է ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի Նախագա-
հությունը տարեկան յերկու անգամ:

Վոչ հերթական նստաշրջանները հրավիրում է ԽՍՀ
Միության Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունն իր
հայեցողությամբ կամ միութենական հանրապետություն-
ներից մեկի պահանջով:

ՀՈԴՎԱԾ 47. Միության Խորհրդի և Ազգությունների
Խորհրդի միջև տարաձայնություն ծագելու դեպքում հար-
ցը հանձնվում է լուծելու պարխտետային հիմունքներով
կազմված համաձայնեցուցիչ հանձնաժողովին: Յեթե հա-
մաձայնեցուցիչ հանձնաժողովը համերաշխ վորոշման չի
հանգում կամ յեթե նրա վորոշումը չի բավարարում պա-
լատներից մեկին, հարցը յերկրորդ անգամ քննվում է պա-
լատներում: Յերկու պալատների համերաշխ վորոշման բա-
ցակայության դեպքում ԽՍՀ Միության Գերագույն Խորհրդ-
ի Նախագահությունն արձակում է ԽՍՀՄ Գերագույն Խոր-
հուրդը և նշանակում է նոր ընտրություններ:

ՀՈԴՎԱԾ 48. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը յերկու
պալատների համատեղ նիստում ընտրում է ԽՍՀՄ Գերա-
գույն Խորհրդի Նախագահություն՝ բաղկացած ԽՍՀՄ Գե-
րագույն Խորհրդի Նախագահության նախագահից, նրա
տասնամեկ տեղակալներից, Նախագահության քարտուղա-
րից և Նախագահության 24 անդամից:

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի Նախագահությունը հաշ-
վետու յե ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի առաջ իր ամբողջ
գործունեյության համար:

ՀՈԴՎԱԾ 49. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի Նախագա-
հությունը՝

ա) հրավիրում է ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նստա-
շրջանները:

բ) մեկնարանում է ԽՍՀՄ գործող որենքները, հրա-
տարակում է հրամանագրեր:

գ) արձակում է ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը ԽՍՀՄ
Սահմանադրության 47-րդ հոդվածի հիման վրա և նշանա-
կում է նոր ընտրություններ:

դ) իր նախաձեռնությամբ կամ միութենական հանրա-
պետություններից մեկի պահանջով կատարում է համաժո-
ղովրդական հարցում (ուֆերենդում):

ե) վերացնում է ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիտարների
Խորհրդի և միութենական հանրապետությունների Ժողո-
վրդական Կոմիտարների Խորհուրդների վորոշումներն ու
կարգադրությունները՝ որենքին նրանց անհամապատաս-
խան լինելու դեպքում:

զ) ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև
ընկած ժամանակաշրջանում, ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմի-
տարների Խորհրդի նախագահի առաջադրմամբ, պաշտոնից
ազատում և նշանակում է ԽՍՀՄ առանձին Ժողովրդական
Կոմիտարների, հետագայում ներկայացնելով ԽՍՀՄ Գե-
րագույն Խորհրդին ի հաստատություն:

ը) պարզևատրում է ԽՍՀՄ շքանշաններով և տալիս
է ԽՍՀՄ պատվավոր կոչումներ:

թ) իրականացնում է ներման իրավունքը:

ժ) նշանակում և փոխում է ԽՍՀՄ գինված ուժերի
բարձրագույն հրամանատարությունը:

ի) ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև
ընկած ժամանակաշրջանում պատերազմի վիճակ է հայտա-
րարում ԽՍՀՄ վրա ռազմական հարձակում կատարվելու
դեպքում, կամ այն դեպքում, յերբ՝ անհրաժեշտ է կատա-
րել ազբեսխայից փոխադարձաբար պաշտպանվելու միջազ-
գային պայմանագրային պարտավորություններ:

լ) հայտարարում է ընդհանուր և մասնակի զորահա-
վաք:

կ) ռատիֆիկացիայի յե յենթարկում միջազգային
պայմանագրերը:

ծ) նշանակում է ԽՍՀՄ լիազոր ներկայացուցիչներ ու
տարերկրյա պետություններում և հետ է կանչում նրանց:

կ) ընդունում է ոտարերկրյա պետութիւնների իրենց վից ակկրեդիտացիայի յենթարկված դիվանագիտական ներկայացուցիչներին հավատարմագրերն ու հետկանչման թղթերը:

զ) հայտարարում է պատերազմական դրութիւնն առանձին վայրերում կամ ամբողջ ԽՍՀՄ-ում, յեղնելով ԽՍՀՄ պաշտպանութեան կամ հասարակական կարգի և պետական անվտանգութեան ապահովման շահերից:

ՀՈԴՎԱԾ 50. Միութեան Խորհուրդը և Ազգութիւնների Խորհուրդն ընտրում են մանդատային հանձնաժողովներ, վորոնք ստուգում են յուրաքանչյուր պալատի պատգամավորների լիազորութիւնները:

Մանդատային հանձնաժողովի առաջադրմամբ՝ պալատները վորոշում են կամ ընդունել լիազորութիւնները, կամ բեկանել առանձին պատգամավորների ընտրութիւնները:

ՀՈԴՎԱԾ 51. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը, յերբ անհրաժեշտ գտնի, նշանակում է քննիչ ու վերստուգիչ հանձնաժողովներ ամեն մի հարցի վերաբերյալ:

Բոլոր հիմնարկներն ու պաշտոնատար անձերը պարտավոր են կատարել այդ հանձնաժողովների պահանջները և նրանց ներկայացնել անհրաժեշտ նյութերն ու փաստաթղթերը:

ՀՈԴՎԱԾ 52. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի պատգամավորը չի կարող դատական պատասխանատուութեան կանչվել կամ ձերբակալվել առանց ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի համաձայնութեան, իսկ այն ժամանակաշրջանում, յերբ ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի նստաշրջան չկա, — առանց ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի Նախագահութեան համաձայնութեան:

ՀՈԴՎԱԾ 53. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի լիազորութիւնները լրանալուց, կամ ժամկետից առաջ նրա արձակվելուց հետո, ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի Նախագահութիւնը պահպանում է իր լիազորութիւնները մինչև ԽՍՀՄ նորընտիր Գերագույն Խորհուրդի կողմից ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի նոր Նախագահութիւն կազմվելը:

ՀՈԴՎԱԾ 54. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի լիազորութիւնները լրանալուց հետո կամ ժամկետից առաջ նրա ար-

ձակվելու դեպքում ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի Նախագահութիւնը նշանակում է նոր ընտրութիւններ՝ ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի լիազորութիւնները լրանալուց կամ նրա արձակվելու որից վոչ ուչ քան յերկու ամսվա ընթացքում:

ՀՈԴՎԱԾ 55. ԽՍՀՄ նորընտիր Գերագույն Խորհուրդը հրավիրվում է ԽՍՀՄ Նախկին կազմի Գերագույն Խորհուրդի Նախագահութեան կողմից՝ ամենաուշը ընտրութիւններից մի ամիս հետո:

ՀՈԴՎԱԾ 56. ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը յերկու պալատների համատեղ նիստում կազմում է ԽՍՀՄ Կառավարութիւն — ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

Գ Լ Ո Ի Ե I V

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 57. Միութենական հանրապետութեան պետական իշխանութեան բարձրագույն մարմինը Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհուրդն է:

ՀՈԴՎԱԾ 58. Միութենական Հանրապետութեան քաղաքագույն Խորհուրդն ընտրում է հանրապետութեան քաղաքացիները չորս տարի ժամանակով:

Ներկայացուցչութեան նորմաները սահմանվում են միութենական հանրապետութիւնների Սահմանադրութիւններով:

ՀՈԴՎԱԾ 59. Միութենական Հանրապետութեան Գերագույն Խորհուրդը հանրապետութեան միակ որենսդիր մարմինն է:

ՀՈԴՎԱԾ 60. Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհուրդը՝

ա) ընդունում է հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը և փոփոխութիւններ է մտցնում նրա մեջ՝ ԽՍՀՄ Սահմանադրութեան 16-րդ հոդվածին համապատասխան.

բ) հաստատում է իր կազմի մեջ գտնվող ավտոնոմ հան-

2986 39

րապետութիւնների Սահմանադրութիւնները և վորոշում և նրանց տերիտորիայի սահմանները:

դ) հաստատում է հանրապետութեան ժողովրդատնտեսական սլանը և բյուջեն:

ը) ողտվում է Միութենական հանրապետութեան դատական մարմինների կողմից դատաւարութեամբ քաղաքացիների ամնիստիայի և ներման իրավունքից:

ՀՈՂՎԱԾ 61. Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհրդի Նախագահութիւնը հետեւյալ կազմով. Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհրդի Նախագահութեան նախագահ, նրա տեղակալներ, Նախագահութեան քարտուղար և Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհրդի Նախագահութեան անդամներ:

Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհրդի Նախագահութեան լիազորութիւնները վորոշվում են Միութենական հանրապետութեան Սահմանադրութեամբ:

ՀՈՂՎԱԾ 62. Նիստերը վարելու համար Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհուրդն ընտրում է իր նախագահին և նրա տեղակալներին:

ՀՈՂՎԱԾ 63. Միութենական հանրապետութեան Գերագույն Խորհուրդը կազմում է Միութենական հանրապետութեան Կառավարութիւն—Միութենական հանրապետութեան ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդ:

Գ Լ Ո Ւ Խ V

ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈՂՎԱԾ 64. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան պետական իշխանութեան բարձրագույն գործադիր ու կարգադրիչ մարմինը ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն է:

ՀՈՂՎԱԾ 65. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը պատասխանատու յետ ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի առաջ և հաշվետու յետ նրան, իսկ Գերագույն Խորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած ժամանակաշրջանում՝ ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի Նախագահութեան առաջ, վորին հաշվետու յետ:

ՀՈՂՎԱԾ 66. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը գործող որենքների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենքների՝ հրատարակում է վորոշումներ ու կարգադրութիւններ և ստուգում է նրանց կատարումը:

ՀՈՂՎԱԾ 67. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդի վորոշումների ու կարգադրութիւնների կատարումը պարտադիր է ԽՍՀՄ ամբողջ տերիտորիայում:

ՀՈՂՎԱԾ 68. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը՝

ա) միավորում և ուղղութիւն է տալիս ԽՍՀՄ ընդհանուր-միութենական ու միութենական-հանրապետական ժողովրդական Կոմիսարիատների և իր գերատեսչութեանը յենթակա տնտեսական ու կուլտուրական այլ հիմնարկներին աշխատանքին:

բ) միջոցներ է ձեռք առնում ժողովրդատնտեսական սլանը, պետական բյուջեն իրականացնելու և վարկային-գրամական սիստեմն ամրացնելու համար:

գ) միջոցներ է ձեռք առնում հասարակական կարգն ապահովելու, պետութեան շահերը պաշտպանելու և քաղաքացիների իրավունքները պահպանելու համար:

դ) իրականացնում է ընդհանուր ղեկավարութիւնն օտարերկրյա պետութիւնների հետ ունեցած հարաբերութիւնների բնագավառում:

ե) սահմանում է իսկական գինւորական ծառայութեան կոչվելու յենթակա քաղաքացիների յուրաքանչյուր տարվա կոնտինգենտները, ղեկավարում է յերկրի գինւած ուժերի ընդհանուր շինարարութիւնը:

զ) անհրաժեշտութեան դեպքում կազմում է ԽՍՀ Միութեան Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդին կից տնտեսական, կուլտուրական ու պաշտպանութեան շինարարու-

Թյան գործերի հատուկ Կոմիտեներ և Գլխավոր վարչություններ:

ՀՈԴՎԱԾ 69. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդն իրավունք ունի կառավարման ու տնտեսության՝ ԽՍՀՄ իրավասությանը վերապահված ճյուղերում կասեցնել Միութենական հանրապետությունների Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրությունները և վերացնել ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների հրամաններն ու հրահանգները:

ՀՈԴՎԱԾ 70. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհուրդը կազմվում է ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի կողմից հետևյալ կազմով.

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահ.

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարների Խորհրդի նախագահի տեղակալներ.

ԽՍՀՄ Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.
Խորհրդային վերահսկողության հանձնաժողովի նախագահ.

ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարներ.

Արվեստի գործերի կոմիտեյի նախագահ.

Բարձրագույն դպրոցի գործերի կոմիտեյի նախագահ.

Պետական Բանկի վարչության նախագահ:

ՀՈԴՎԱԾ 71. ԽՍՀՄ Կառավարությունը կամ ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարը, վորոնց ուղղված է ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի պատգամավորի հարցապնդումը, պարտավոր են ամենաուշը յերեք օրվա ընթացքում գրավոր կամ բանավոր պատասխան տալ համապատասխան պալատում:

ՀՈԴՎԱԾ 72. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարները ղեկավարում են պետական կառավարման այն ճյուղերը, վորոնք մտնում են ԽՍՀՄ իրավասության մեջ:

ՀՈԴՎԱԾ 73. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարները համապատասխան Ժողովրդական Կոմիսարիատների իրավասության սահմաններում հրատարակում են հրամաններ ու հրահանգներ՝ գործող օրենքների, ինչպես նաև ԽՍՀՄ Ժո-

ղովրդական Կոմիսարների Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների հիման վրա և ի կատարումն այդ օրենքների, վորոշումների ու կարգադրությունների, և ըստուգում են նրանց կատարումը:

ՀՈԴՎԱԾ 74. ԽՍՀՄ Ժողովրդական Կոմիսարիատները վիտում են կամ ընդհանուր-միութենական, կամ միութենական-հանրապետական:

ՀՈԴՎԱԾ 75. Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիսարիատները պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը ԽՍՀՄ ամբողջ տերիտորիայում ղեկավարում են կամ անմիջականորեն, կամ իրենց կողմից նշանակված մարմինների միջոցով:

ՀՈԴՎԱԾ 76. Միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիսարիատները պետական կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը ղեկավարում են, վորպես կանոն, միութենական հանրապետությունների նույնանուն Ժողովրդական Կոմիսարիատների միջոցով և անմիջականորեն կառավարում են միայն վորոշ սահմանափակ թվով ձեռնարկություններ՝ ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի նախագահության կողմից հաստատվող ցուցակով:

ՀՈԴՎԱԾ 77. Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիսարիատների թվին են պատկանում հետևյալ Ժողովրդական Կոմիսարիատները՝

Պաշտպանության.

Արտաքին գործերի.

Արտաքին առևտրի.

Հաղորդակցության ճանապարհների.

Կապի.

Ջրային տրանսպորտի.

Ծանր արդյունաբերության.

Պաշտպանության արդյունաբերության.

Մեքենաչինության.

Ռազմա-Ծովային նավատորմի.

Մթերումների:

ՀՈԴՎԱԾ 78. Միութենական-հանրապետական Ժողո-

վըրդական Կոմիսարիատների թվին են պատկանում հետև-
վյալ ժողովրդական Կոմիսարիատները.

Մենդի արդյունաբերության.

Թեթև արդյունաբերության.

Անտառային արդյունաբերության.

Հողագործության.

Հացահատիկային ու անասնաբուծական խորհանտեսու-
թյունների.

Ֆինանսների.

Առևտրի.

Ներքին գործերի.

Արդարադատության.

Առողջապահության:

Գ Լ Ո Ւ Ե Վ Ի

ՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈՂՎԱԾ 79. Միութենական Հանրապետության պե-
տական իշխանության բարձրագույն գործադիր և կարգա-
դրիչ մարմինը Միութենական Հանրապետության ժողովրդ-
ական Կոմիսարների Սորհուրդն է:

ՀՈՂՎԱԾ 80. Միութենական Հանրապետության ժողո-
վըրդական Կոմիսարների Սորհուրդը պատասխանատու չե
Միութենական Հանրապետության Գերագույն Սորհրդի ա-
ռաջ և հաշվետու չե նրան, իսկ Միութենական Հանրապե-
տության Գերագույն Սորհրդի նստաշրջանների միջև ընկած
ժամանակաշրջանում՝ Միութենական Հանրապետության
Գերագույն Սորհրդի Նախագահության առաջ, վորին հաշ-
վետու չե:

ՀՈՂՎԱԾ 81. Միութենական Հանրապետության ժողո-
վըրդական Կոմիսարների Սորհուրդը հրատարակում է վո-
րոշումներ ու կարգադրություններ՝ ԽՍՀՄ ու Միութենա-
կան Հանրապետության գործող որենքների, ԽՍՀՄ ժողո-

վըրդական Կոմիսարների Սորհրդի վորոշումների ու կար-
գադրությունների հիման վրա և ի կատարումն այդ որենք-
ների, վորոշումների ու կարգադրությունների, և ստուգում
ե նրանց կատարումը:

ՀՈՂՎԱԾ 82. Միութենական Հանրապետության ժո-
ղովրդական Կոմիսարների Սորհուրդն իրավունք ունի կա-
սեցնելու ավտոնոմ Հանրապետությունների ժողովրդական
Կոմիսարների Սորհուրդների վորոշումներն ու կարգադրու-
թյունները և վերացնելու յերկրամասերի, մարզերի ու ավ-
տոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Սոր-
հուրդների գործադիր կոմիտեների վորոշումներն ու կար-
գադրությունները:

ՀՈՂՎԱԾ 83. Միութենական Հանրապետության ժողո-
վըրդական Կոմիսարների Սորհուրդը կազմվում է Միութե-
նական Հանրապետության Գերագույն Սորհրդի կողմից
հետևյալ կազմով՝

Միութենական Հանրապետության ժողովրդական Կո-
միսարների Սորհրդի նախագահ.

Նախագահի տեղակալներ.

Պետական պլանային հանձնաժողովի նախագահ.

Ժողովրդական կոմիսարներ՝

Մենդի արդյունաբերության.

Թեթև արդյունաբերության.

Անտառային արդյունաբերության.

Հողագործության.

Հացահատիկային ու անասնաբուծական խորհանտե-
սությունների.

Ֆինանսների.

Առևտրի.

Ներքին գործերի.

Արդարադատության.

Առողջապահության.

Լուսավորության.

Տեղական արդյունաբերության.

Կոմունալ տնտեսության.

Սոցիալական ապահովության.

Արվեստի գործերի Վարչության պետ .
Ընդհանուր-միութենական Ժողովրդական Կոմիտե-
րիատների լիազորներ .

ՀՈԴՎԱԾ 84. Միութենական Հանրապետության Ժողո-
վրդական Կոմիտեաները ղեկավարում են պետական կառա-
վարման այն ճյուղերը, վորոնք վերաբերում են Միութե-
նական Հանրապետության իրավասությանը :

ՀՈԴՎԱԾ 85. Միութենական Հանրապետության Ժողո-
վրդական Կոմիտեաները համապատասխան Ժողովրդական
Կոմիտարիատների իրավասության սահմաններում հրատա-
րակում են հրամաններ ու հրահանգներ՝ ԽՍՀՄ և Միութե-
նական Հանրապետության որենքների, ԽՍՀՄ և Միութե-
նական Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիտեաների
Խորհրդի վորոշումների ու կարգադրությունների, ԽՍՀՄ
միութենական-հանրապետական Ժողովրդական Կոմիտա-
րիատների հրամանների ու հրահանգների հիման վրա և ի
կատարումն դրանց :

ՀՈԴՎԱԾ 86. Միութենական Հանրապետության Ժողո-
վրդական Կոմիտարիատները լինում են միութենական-հան-
րապետական կամ հանրապետական :

ՀՈԴՎԱԾ 87. Միութենական-հանրապետական Ժողո-
վրդական կոմիտարիատները ղեկավարում են պետական
կառավարման իրենց հանձնարարված ճյուղը, յենթարկվե-
լով ինչպես Միութենական Հանրապետության Ժողովրդա-
կան Կոմիտեաների Խորհրդին, այնպես ել ԽՍՀՄ համապա-
տասխան միութենական-հանրապետական Ժողովրդական
Կոմիտարիատին :

ՀՈԴՎԱԾ 88. Հանրապետական Ժողովրդական Կոմի-
տարիատները ղեկավարում են պետական կառավարման ի-
րենց հանձնարարված ճյուղը, յենթարկվելով անմիջակա-
նորեն Միութենական Հանրապետության Ժողովրդական
Կոմիտեաների Խորհրդին :

Գ Լ Ո Ի Խ V I I

ԱՎՏՈՆՈՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՅՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 89. Ավտոնոմ Հանրապետության պետական
իշխանության բարձրագույն մարմինը ԱԽՍՀ Գերագույն
Խորհուրդն է :

ՀՈԴՎԱԾ 90. Ավտոնոմ Հանրապետության Գերագույն
Խորհուրդն ընտրում են հանրապետության քաղաքացիները
չորս տարի ժամանակով, ներկայացուցչության այն նորմա-
ներով, վոր սահմանվում են Ավտոնոմ Հանրապետության
Սահմանադրությամբ :

ՀՈԴՎԱԾ 91. Ավտոնոմ Հանրապետության Գերագույն
Խորհուրդն ԱԽՍՀ միակ որենսդիր մարմինն է :

ՀՈԴՎԱԾ 92. Յուրաքանչյուր Ավտոնոմ Հանրապետու-
թյուն ունի իր Սահմանադրությունը, վորը հաշվի յե առ-
նում Ավտոնոմ Հանրապետության առանձնահատկություն-
ները և կառուցված է Միութենական Հանրապետության
Սահմանադրությանը լիովին համապատասխան :

ՀՈԴՎԱԾ 93. Ավտոնոմ Հանրապետության Գերագույն
Խորհուրդն ընտրում է Ավտոնոմ Հանրապետության Գերա-
գույն Խորհրդի Նախագահություն և կազմում է Ավտոնոմ
Հանրապետության Ժողովրդական Կոմիտեաների Խորհուրդ
համաձայն իր Սահմանադրության :

Գ Լ Ո Ի Խ V I I I

ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ 94. Յերկրամասերում, մարզերում, ավտո-
նոմ մարզերում, ոկրուգներում, շրջաններում, քաղաքնե-
րում, գյուղերում (ստանիցաներում, գյուղակներում, խու-

տորներում, դշլաղներում, աուլներում) պետական իշխանության մարմիններ հանդիսանում են աշխատավորների պառզամավորների խորհուրդները:

ՀՈՒՎԱԾ 95. Աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարզային, ավտոնոմ մարզերի, ոկրուգային, շրջանային, քաղաքային ու գյուղական (ստանիցաների, գյուղակիների, խուտորների, դշլաղների, աուլների) խորհուրդներն ընտրում են համապատասխան յերկրամասի, մարզի, ավտոնոմ մարզի, ոկրուգի, շրջանի, քաղաքի, գյուղի աշխատավորները յերկու տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 96. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդներում ներկայացուցչութայն նորմաները վորոշվում են միութենական հանրապետութայնների Սահմանադրութայններով:

ՀՈՒՎԱԾ 97. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները ղեկավարում են կառավարման իրենց յենթակա մարմինների գործունեյութայնը, ապահովում են պետական կարգի պահպանումը, որենքների կատարումը և քաղաքացիների իրավունքների պահպանումը, ղեկավարում են տեղական անտեսական ու կուլտուրական շինարարութայնը, սահմանում են տեղական բյուջեն:

ՀՈՒՎԱԾ 98. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդները վորոշումներ են ընդունում և կարգադրութայններ են անում ԽՍՀՄ և Միութենական հանրապետութայն որենքներով իրենց տրված իրավունքների սահմաններում:

ՀՈՒՎԱԾ 99. Աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարզային, ավտոնոմ մարզերի, ոկրուգային, շրջանային, քաղաքային ու գյուղական խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմիններն են նրանց կողմից ընտրված գործադիր կոմիտեները՝ կազմված նախագահից, նրա տեղակալներից, քարտուղարից ու անդամներից:

ՀՈՒՎԱԾ 100. Փոքր բնակավայրերում աշխատավորների պատգամավորների գյուղական խորհուրդների գործադիր ու կարգադրիչ մարմինը, միութենական հանրապետութայնների Սահմանադրութայններին համապատասխան,

նրանց կողմից ընտրվող նախագահը, տեղակալը և քարտուղարն են:

ՀՈՒՎԱԾ 101. Աշխատավորների պատգամավորների խորհուրդների գործադիր մարմիններն անմիջականորեն հաշվետու յեն ինչպես աշխատավորների պատգամավորների այն խորհուրդի առաջ, վորն ընտրել է նրանց, այնպես էլ աշխատավորների պատգամավորների վերադաս խորհուրդի գործադիր մարմնի առաջ:

Գ Լ Ո Ի Խ I X

ԴԱՏԱՐԱՆ ՅԵՎ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈՒՎԱԾ 102. Արդարադատութայնը ԽՍՀՄ-ում իրականացվում է ԽՍՀՄ Գերագույն Դատարանի, միութենական հանրապետութայնների Գերագույն Դատարանների, յերկրամասային ու մարզային դատարանների, ավտոնոմ հանրապետութայնների ու ավտոնոմ մարզերի դատարանների, ոկրուգային դատարանների, ԽՍՀՄ Գերագույն խորհուրդի վորոշմամբ ստեղծվող՝ ԽՍՀՄ հատուկ դատարանների և ժողովրդական դատարանների միջոցով:

ՀՈՒՎԱԾ 103. Գործերի քննարկումը բոլոր դատարաններում կատարվում է ժողովրդական ատենակալների մասնակցութայնամբ, բացի որենքով հատկապես նախատեսված դեպքերից:

ՀՈՒՎԱԾ 104. ԽՍՀՄ Գերագույն Դատարանը բարձրագույն դատական մարմինն է հանդիսանում: ԽՍՀՄ Գերագույն Դատարանի վրա դրվում է ԽՍՀ Միութայն և միութենական հանրապետութայնների բոլոր դատական մարմինների դատական գործունեյութայնի հսկողութայնը:

ՀՈՒՎԱԾ 105. ԽՍՀՄ Գերագույն Դատարանը և ԽՍՀՄ հատուկ դատարաններն ընտրվում են ԽՍՀՄ Գերագույն խորհուրդի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 106. Միութենական հանրապետութայնների Գերագույն Դատարաններն ընտրվում են միութենական

հանրապետութիւնների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 107. Ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գերագույն Դատարաններն ընտրվում են ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գերագույն Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 108. Յերկրամասային ու մարդային դատարանները, ավտոնոմ մարզերի դատարանները, ոկրուգային դատարաններն ընտրվում են աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային, մարդային կամ ոկրուգային Խորհուրդների կողմից կամ ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 109. Ժողովրդական դատարաններն ընտրում են չրջանի քաղաքացիները՝ ընդհանուր, ուղղակի և հավասար ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ գաղտնի քվեարկութլամբ—յերեք տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 110. Դատավարութլունը կատարվում է միութենական կամ ավտոնոմ հանրապետութլան կամ ավտոնոմ մարզի լեղվով՝ այդ լեղվին չտիրապետող անձերի համար ապահովելով լիակատար ծանոթացումը գործինյութերին թարգմանի միջոցով, ինչպես նաև դատարանում մայրենի լեղվով հանդես գալու իրավունքը:

ՀՈՒՎԱԾ 111. Գործերի քննութլունը ԽՍՀՄ բոլոր դատարաններում, վորչաիով որենքը բացառութլուններ չի նախատեսում, կատարվում է դռնբաց՝ ապահովելով մեղադրյալի պաշտպանլելու իրավունքը:

ՀՈՒՎԱԾ 112. Դատավորներն անկախ են և միայն որենքին են յենթարկվում:

ՀՈՒՎԱԾ 113. Բոլոր ժողովրդական կոմիսարիատների և նրանց գերատեսչութլանը յենթակա հիմնարկների, ինչպես և առանձին պաշտոնատար անձերի, նույնպես և ԽՍՀՄ քաղաքացիների կողմից որենքները ճշգրիտ կերպով կատարելու բարձրագույն հսկողութլունը գրվում է ԽՍՀՄ Դատախաղի վրա:

ՀՈՒՎԱԾ 114. ԽՍՀՄ Դատախաղը նշանակվում է

ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի կողմից յոթ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 115. Հանրապետական, յերկրամասային, մարդային դատախաղները, ինչպես նաև ավտոնոմ հանրապետութլունների ու ավտոնոմ մարզերի դատախաղները, նշանակվում են ԽՍՀՄ Դատախաղի կողմից հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 116. Ոկրուգային, չրջանային և քաղաքային դատախաղները նշանակվում են միութենական հանրապետութլունների դատախաղների կողմից՝ ԽՍՀ Միութլան Դատախաղի հաստատմամբ—հինգ տարի ժամանակով:

ՀՈՒՎԱԾ 117. Դատախաղութլան մարմիններն իրենց ֆունկցիաներն իրականացում են անկախ տեղական վորեն մարմնից, յենթարկվելով միայն ԽՍՀՄ Դատախաղին:

Գ Լ Ո Ի Խ X

ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ՈՒ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ՀՈՒՎԱԾ 118. ԽՍՀՄ քաղաքացիներն ունեն աշխատանքի իրավունք, այսինքն՝ ապահովլած աշխատանք ստանալու իրավունք, նրանց աշխատանքը վարձաբերլով նրա քանակի ու վորակի համապատասխան:

Աշխատանքի իրավունքն ապահովլում է ժողովրդական տնտեսութլան սոցիալիստական կազմակերպմամբ, խորհրդային հասարակութլան արտադրողական ուժերի անչեղ աձմամբ, տնտեսական ճղնաժամերի հնարավորութլան վերացմամբ և գործազրկութլան լիկվիդացիայով:

ՀՈՒՎԱԾ 119. ԽՍՀՄ քաղաքացիներն ունեն հանգստի իրավունք:

Հանգստի իրավունքն ապահովլում է բանվորների ճղնաչող մեժամասնութլան համար աշխատանքային որը կրճալու մեժամասնութլան համար աշխատանքային որը կրճալու տեղով—հասցնելով 7 ժամի, բանվորների ու ծառայողների համար սահմանելով ամեն տարի տրվող արձակուրդ, վորեն ընթացքում պահպանլում է նրանց աշխատավարձը, աշխատ-

տավորներին սպասարկելու համար սանատորիաների, հանգրաստան տներ, ակումբների լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈԴՎԱԾ 120. ԽՍՀՄ քաղաքացիները ծերության, ինչպես նաև հիվանդության և աշխատունակությունը կորցնելու դեպքում ունեն նյութական ապահովություն իրավունք:

Այդ իրավունքն ապահովվում է բանվորների ու ծառայողների համար պետություն հաշվին կատարվող սոցիալական ապահովագրության լայն ծավալմամբ, աշխատավորներին ձրի բժշկական ոգնություն ցույց տալով, աշխատավորներին ոգտադործման համար կուրորտներ լայն ցանց տրամադրելով:

ՀՈԴՎԱԾ 121. ԽՍՀՄ քաղաքացիներն ունեն կրթության իրավունք:

Այդ իրավունքն ապահովվում է ընդհանուր-պարտադիր տարրական կրթություն, ձրի կրթությամբ՝ ներառյալ բարձրագույն կրթությունը, բարձրագույն դպրոցում սովորողների ճնշող մեծամասնությունը տրվող պետական թոշակների սխտեմով, դպրոցներում մայրենի լեզվով ուսուցանելով, գործարաններում, խորհտեսություններում, մեքենատրակտորային կայաններում ու կոլտնտեսություններում աշխատավորների համար ձրի արտադրական, տեխնիկական ու ագրոնոմիական ուսուցում կազմակերպելով:

ՀՈԴՎԱԾ 122. Կնոջը ԽՍՀՄ-ում տղամարդուն հավասար իրավունքներ են տրվում տնտեսական, պետական, կուլտուրական ու հասարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնագավառներում:

Կանանց այդ իրավունքների իրականացման հնարավորությունն ապահովվում է կնոջը տղամարդուն հավասար իրավունք տալով աշխատանքի, աշխատանքի վարձատրության, հանգստի, սոցիալական ապահովագրության ու կրթության ասպարեզում, մոր ու մանկան շահերի պետական պահպանություն, կնոջը հղիության ժամանակ արձակուրդ տալով՝ պահպանելով աշխատավարձը, ծննդատների, մանկամուտների ու մանկապարտեզների լայն ցանցով:

ՀՈԴՎԱԾ 123. ԽՍՀՄ քաղաքացիների իրավահավասարությունը տնտեսական, պետական, կուլտուրական ու հա-

տարակական-քաղաքական կյանքի բոլոր բնագավառներում, անկախ նրանց ազգությունից ու ռասայից, հանդիսանում է անխախտ որևէ:

Իրավունքների վորելիցե ուղղակի կամ անուղղակի սահմանափակումը կամ, ընդհակառակը, ռասայական ու ազգային պատկանելությունից յեղնելով՝ քաղաքացիների համար ուղղակի կամ անուղղակի առավելություններ սահմանելը, ինչպես նաև ռասայական ու ազգային բացառիկություն կամ առելություն ու արհամարհանքի ամեն տեսակ քարոզ-պատվում են որևէ:

ՀՈԴՎԱԾ 124. Քաղաքացիների համար խղճի ազատությունն ապահովելու նպատակով յեկեղեցին ԽՍՀ Միություն մեջ բաժանված է պետությունից և դպրոցը՝ յեկեղեցուց: Կրոնական պաշտամունքների կատարման ազատությունը և հակակրոնական պրոպագանդայի ազատությունը ճանաչվում է բոլոր քաղաքացիների համար:

ՀՈԴՎԱԾ 125. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և սոցիալիստական կարգերն ամրացնելու նպատակով ԽՍՀՄ քաղաքացիների համար որևէ պահանջվում է:

- ա) խոսքի ազատություն,
- բ) մամուլի ազատություն,
- գ) ժողովների ու միտինգների ազատություն,
- դ) փողոցային յերթերի ու ցույցերի ազատություն:

Քաղաքացիների այդ իրավունքներն ապահովվում են՝ աշխատավորներին և նրանց կազմակերպություններին տրամադրելով տպարաններ, թղթի պաշարներ, հասարակական շենքեր, փողոցներ, կապի միջոցներ և աշխատավորների այդ իրավունքներն իրականացնելու համար անհրաժեշտ այլ նյութական պայմաններ:

ՀՈԴՎԱԾ 126. Աշխատավորների շահերին համապատասխան և ժողովրդական մասսաների կազմակերպական ինքնադործունեությունն ու քաղաքական ակտիվությունը զարգացնելու նպատակով ապահովվում է ԽՍՀՄ քաղաքացիների իրավունքը՝ միավորվելու հասարակական կազմակերպությունների մեջ՝ արհեստակցական միություններ,

կոոպերատիվ միավորումներ, յերիտասարդութեան կազմակերպութիւններ, սպորտային և պաշտպանական կազմակերպութիւններ, կուլտուրական, տեխնիկական ու գիտական ընկերութիւններ. խակ բանվոր դասակարգի շարքերից ու աշխատավորների մյուս խավերից ամենից ավելի ակտիվ ու գիտակից քաղաքացիները համախմբվում են Համամիութենական կոմունիստական (բոլշևիկների) կուսակցութեան մեջ, վորն աշխատավորների առաջավոր ջոկատն է՝ սոցիալիստական հասարակարգն ամրացնելու և զարգացնելու համար նրանց մղած պայքարում և աշխատավորների բոլոր, ինչպէս հասարակական, այնպէս և պետական կազմակերպութիւնների ղեկավար կորիզն է ներկայացնում:

ՀՈՒՎԱԾ 127. ԽՍՀՄ քաղաքացիների համար ապահովվում է անձի անձեռնմխելիութիւն: Վոչ վոք չի կարող ձերբակալվել այլ կերպ, քան դատարանի վորոշմամբ կամ դատախազի սանկցիայով:

ՀՈՒՎԱԾ 128. Քաղաքացիների բնակարանի անձեռնմխելիութիւնն ու նամակագրութեան գաղտնիութիւնը պահպանվում են որենքով:

ՀՈՒՎԱԾ 129. ԽՍՀՄ-ն ապաստանի իրավունք է վերապահում ոտարերկրյա այն քաղաքացիներին, վորոնք հետապնդվում են աշխատավորների շահերը պաշտպանելու, կամ գիտական գործունեյութեան, կամ ազգային-ազատագրական պայքարի համար:

ՀՈՒՎԱԾ 130. ԽՍՀՄ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետութիւնների Միութեան Սահմանադրութիւնը, կատարել որենքները, աշխատանքի կարգապահութիւն պահպանել, ազնվորեն վերաբերվել դեպի հասարակական պարտքը, հարգել սոցիալիստական համակեցութեան կանոնները:

ՀՈՒՎԱԾ 131. ԽՍՀՄ յուրաքանչյուր քաղաքացի պարտավոր է պահպանել ու ամրացնել հանրային, սոցիալիստական սեփականութիւնը, վորպէս խորհրդային կարգերի սրբազան ու անձեռնմխելի հիմք, վորպէս հայրենիքի հարստութեան ու հզորութեան աղբյուր, վորպէս բոլոր աշխատավորների ունեւոր ու կուլտուրական կյանքի աղբյուր:

Հանրային, սոցիալիստական սեփականութեան դեմ վտանձողութիւնն անող անձերը ժողովրդի թշնամիներ են:

ՀՈՒՎԱԾ 132. Ընդհանուր զինվորական պարտականութիւնն որենք է հանդիսանում:

Զինվորական ծառայութիւնը Բանվոր-Գյուղացիական կարմիր Բանակում՝ ԽՍՀՄ քաղաքացիների պատվավոր պարտականութիւնն է:

ՀՈՒՎԱԾ 133. Հայրենիքի պաշտպանութիւնը ԽՍՀՄ յուրաքանչյուր քաղաքացու սրբազան պարտքն է: Հայրենիքին դավաճանելը—յերդումը խախտելը, թշնամու կողմնանցնելը, պետութեան ռազմական հզորութեանը վնաս հասցնելը, լրտեսութիւնը—պատժվում են որենքի ամբողջ խստութեամբ, վորպէս ամենածանր չարագործութիւն:

Գ Լ Ո Ւ Խ X I

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՍԻՍՏԵՄԸ

ՀՈՒՎԱԾ 134. Աշխատավորների պատգամավորների բոլոր Խորհուրդների—ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհրդի, միութենական հանրապետութիւնների Գերագույն Խորհուրդների, աշխատավորների պատգամավորների յերկրամասային ու մարզային Խորհուրդների, ավտոնոմ հանրապետութիւնների Գերագույն Խորհուրդների, ավտոնոմ մարզերի աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդների, աշխատավորների պատգամավորների ոկրուգային, շրջանային, քաղաքային ու գյուղական (ստանիցայի, գյուղակի, խուտորի, դչլաղի, աուլի) Խորհուրդների—պատգամավորների ընտրութիւնները կատարում են ընտրողներն ընդհանուր, հավասար և ուղղակի ընտրական իրավունքի հիման վրա՝ դադտնի քվեարկութեամբ:

ՀՈՒՎԱԾ 135. Պատգամավորների ընտրութիւններն ընդհանուր են. ԽՍՀՄ բոլոր քաղաքացիները, վորոնց 18 տարին լրացել է, անկախ ռասայական ու ազգային պատկանելիութիւնից, դավանանքից, կրթական ցենզից, նստակեցութիւնից, սոցիալական ծագումից, գույքային դրու-

թյունից և անցյալ գործունեությունից, իրավունք ունեն մասնակցելու պատգամավորների ընտրություններին և ընտրվելու, բացի խելագարներից և այն անձերից, վորոնք դատարանի կողմից դատապարտված են՝ ընտրական իրավունքների զրկումով:

ՀՈՂՎԱԾ 136. Պատգամավորների ընտրությունները հավասար են. յուրաքանչյուր քաղաքացի ունի մեկ ձայն, բոլոր քաղաքացիներն ընտրություններին մասնակցում են հավասար հիմունքներով:

ՀՈՂՎԱԾ 137. Կանայք ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզուվում են տղամարդկանց հետ հավասարապես:

ՀՈՂՎԱԾ 138. Կարմիր Բանակի շարքերում գտնվող քաղաքացիներն ընտրելու և ընտրվելու իրավունքից ռզուվում են բոլոր քաղաքացիների հետ հավասարապես:

ՀՈՂՎԱԾ 139. Պատգամավորների ընտրություններն ուղղակի յեն. աշխատավորների պատգամավորների բոլոր Խորհուրդների ընտրությունները, սկսած աշխատավորների պատգամավորների գյուղական ու քաղաքային Խորհուրդից ընդհուպ մինչև ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդը, քաղաքացիները կատարում են անմիջականորեն, ուղղակի ընտրությունների միջոցով:

ՀՈՂՎԱԾ 140. Պատգամավորների ընտրության ժամանակ քվեարկությունը դադանի յե:

ՀՈՂՎԱԾ 141. Ընտրությունների ժամանակ թեկնածուներն առաջադրվում են ըստ ընտրական օկրուզների:

Թեկնածուներ առաջադրելու իրավունքն ապահովվում է աշխատավորների հասարակական կազմակերպությունների ու ընկերությունների — կոմունիստական կուսակցական կազմակերպությունների, արհեստակցական միությունների, կոոպերատիվների, յերիտասարդության կազմակերպությունների, կուլտուրական ընկերությունների—համար:

ՀՈՂՎԱԾ 142. Յուրաքանչյուր պատգամավոր պարտավոր է ընտրողների առաջ հաչիվ տալ իր աշխատանքի և աշխատավորների պատգամավորների Խորհուրդի աշխատանքի մասին և կարող է յերբ ել վոր լինի հետ կանչվել

ընտրողների մեծամասնությունից վորոշմամբ, որենքով սահմանված կարգով:

Գ Լ Ո Ի Խ X I I

ԳԵՐԲԸ, ԴՐՈՇԱԿԸ, ՄԱՅՐԱՔԱՂԱԲԸ

ՀՈՂՎԱԾ 143. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից պետական գերբը բաղկացած է մանգաղից ու մուրճից՝ յերկրագնդի վրա, վորը պատկերված է արեգակի ճառագայթների մեջ ու շրջանակված հասկերով և կրում է միութենական հանրապետությունների լեզուներով գրված «Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք» մակագրությունը: Գերբի վերևում կա հնգաթև աստղ:

ՀՈՂՎԱԾ 144. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից պետական դրոշակը բաղկացած է կարմիր կտորից, վորի վերին անկյունում՝ կոթի մոտ նկարված են վոսկեսուռ մանգաղ ու մուրճ և նրանց վերևում՝ հնգաթև կարմիր աստղ՝ շրջանակված վոսկեսուռ յերիզով: Լայնության և յերկարության հարաբերությունն է՝ 1 : 2:

ՀՈՂՎԱԾ 145. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունից մայրաքաղաքը Մոսկվա քաղաքն է:

Գ Լ Ո Ի Խ X I I I

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՓՈՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՐԳԸ

ՀՈՂՎԱԾ 146. ԽՍՀՄ Սահմանադրության փոփոխումը կատարվում է միայն ԽՍՀՄ Գերագույն Խորհուրդի վորոշմամբ՝ ընդունված նրա պալատներից յուրաքանչյուրի ձայների առնվազն յերկու յերրորդի մեծամասնությամբ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ (ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐԵՆՔԸ)

	Եջ
Գլուխ I. Հասարակական կառուցվածքը	5
Գլուխ II. Պետական կառուցվածքը	7
Գլուխ III. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական իշխանության բարձրագույն մարմինները	12
Գլուխ IV. Միութենական հանրապետությունների պետական իշխանության բարձրագույն մարմինները	17
Գլուխ V. Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միության պետական կառավարման մարմինները	18
Գլուխ VI. Միութենական հանրապետությունների պետական կառավարման մարմինները	22
Գլուխ VII. Ավտոնոմ խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների պետական իշխանության բարձրագույն մարմինները	25
Գլուխ VIII. Պետական իշխանության տեղական մարմինները	25
Գլուխ IX. Դատարան և դատախազություն	27
Գլուխ X. Բաղաժողովների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները	29
Գլուխ XI. Ընտրական սիստեմը	33
Գլուխ XII. Գերբը, դրոշակը, մայրաքաղաքը	35
Գլուխ XIII. Սահմանադրությունը փոփոխելու կարգը	35

257

34.708

ԳԻՆԸ 40 Կ.

КОНСТИТУЦИЯ
(Основной Закон) Союза ССР
(На армянском языке)

Госиздат—Издательство полит. литературы
Ереван 1938